

כאשר אמר ששיקר - כשאמר ששיקר ?

מדוע?

המשטרה — מה עיד שהמשטרה נראתה כה בוטחת בעצמה ובידיעותיה. זהו ההסבר הפסיכולוגי לרקמת עדות השקר.

אחרי ששחרר ממעצרו, המשיכה המשטרה לשמור אתו קשר הדוק. פעמיים פנה אליה ואמר שאינו רוצה לעמוד בעדותו. כשנראה שהוא יחמוק מידי המשטרה, נעצר שוב למספר שעות, כאזהרה. ערב המשפט שכב בבית החולים. הופיע הטמל טיטלר, ואחרי שיוחח עם הרופאים, נתנו לו כדורים כדי שיוכל לעמוד במאמץ הנסיעה. בירושלים הכונס קוגלר לבית-מלוך, תחת השם משה כהן — הכל כדי שלא תהיה אפשרות שיושפע מן החוץ ויחזור בו מן העדות שנרקמה במשטרה.

אלא שזוהי רק גירסה אחת. קיימת גם הגרסה שכנגד: שדווקא עדותו במשטרה ובבית-המשפט היתה אמת. לפי איתה גירסה, דחיק הסיפור שהמציא עתה, ושזוטט לעיל בהרחבה, הוא פאבריקציה כוזבת.

על מה יכלה הנחה זו להישען? בראש וראשונה על התנהגותו של קוגלר במשפט. הוא היה עקבי בעדותו, והיה ברור לגמרי, בעת שנתן את העדות, כי היה משוכנע בכוננות דבריו. כאשר שאלו אותו לאחר מכן, בשתי ההדמויות שונות, חברי קוממיות מה סיפר בבית-המשפט, ענה בכנות ברורה: "סיפרתי רק את האמת". ואכן, האמין יצחק קוגלר, כי הוא מדבר אמת.

מדוע שינה את דעתו? ההסבר האחד אומר: מאז מסר את עדותו לא שקטה רוחו של קוגלר. חלומות-בלהה מבעיתים הפכו את לילותיו לגיהנום. הוא ראה את הרב מנדלסון בחלומו, מוקיעו ושואל: "מדוע הלשנת עלינו?"

זוהי נקודה מעניינת: הרב-המוקיע-בחלום לא שאל: "מדוע שיקרת", כי אם: "מדוע הלשנת?" כלומר: גם בחלומות אלה, היתה תהיכרתו של קוגלר משוכנעת כי חשף את האמת בעדותו.

כאשר לא יכלה אשתו לראות יותר את ייסורי בעלה, פנתה לעורך-הדין תמיר. זה, מתוך חמלה על בעלה, הפנה אותה לפסיכולוג הממשלתי במחוז תל-אביב. ואז, תוך כדי טיטול רפואי, יצא המוצע מן השק וקוגלר הודה כי עדותו במשטרה היתה שקר.

זהו ההסבר, "הרשמי", כפי שמציינים אותו עיתונאים לאחר שיחה עם תמיר. אבל הוא עדיין אינו יכול להתקבל כהסבר מלא ושלם.

מתרוצצות על פני השטח שאלות רבות שהסבר זה אינו עונה עליהן. למשל: באיזו מידה הופעל לחץ חברתי, מוכרי או דתי על קוגלר, אחרי שנתן את עדותו?

ידוע כי הוריו של קוגלר, ואחיו הגדול משה, גרים בקוממיות. הם זוכהו לרוח היתב כי עדותו החמורה פגעה לא רק ברב ובשלושת התושבים, אלא בכפר כולו — כולל הוריו הזקנים ואחיו הבכור. יותר מזה: בכל מחנה היהדות החרדית.

ניסף לגינזי המשפחתי, היה גם מסע ההרם וההפחה הדתי. "איך העלת על רב בישראל?" אמרו לו, "אין חטא נורא מזה!" הוקיע אותו ישראל שדמי, מנהל מוסד שדה חמד של אגודת ישראל: "לעולם לא תצא מגיהנום!" עבר גבר דתי, החובש כיפה לראשו ואשר גדל מאז ילדותו בהונגריה במשפחה דתית קיצונית, אין אלה איומי-סרק. שהרי עוד מילדות הוחררה בו ההכרה שחיי העולם הזה אינם יכולים להיות שקולים כנגד חיי העולם הבא. והנה איימו עליו, כי על-ידי עדותו אבד הליקו בעולם הבא.

מכל עבר החלו לוחשים, מושלים, מצויים, מאיימים על יצחק קוגלר, הגינזי העגלגל והנחה, שיחזור בו מעדותו; שיכריז כי היתה זו עדות-שקר. אפילו בחלומותיו לא נדמו הקולות.

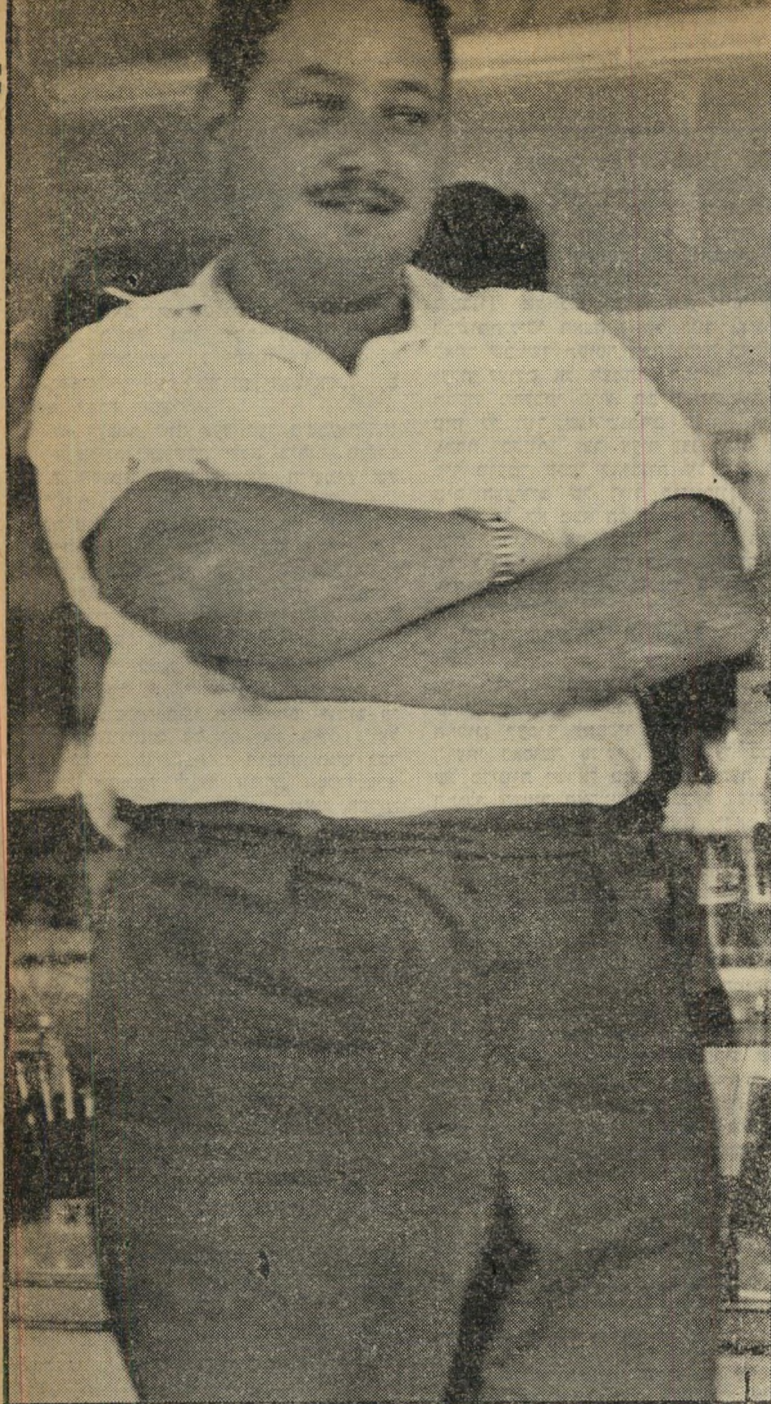
★ ★ ★

על ספת הפסיכולוג

ב **בהיותו** נתון ללחץ נפשי כבד, וכשהושיו מתבלבלים והולכים, לא חדל קוגלר להיות גבר פיקח כשלעצמו. מה יהיה אם יבטל את עדותו, רצה לדעת. הווי יואשם במתן עדות-שקר בשבועיה. מיד ניתנה לו ההבטחה: "נדאג לך, לא יפקירו אותך."

נאב ראש מעיק על יצחק קוגלר. זה עתה הזמין כוס משקה בקיוסק תל-אביבי, ובינתיים מחזיק, הוא את ראשו בידו. לידו: אשתו מרגלית, בבגדי הריון. האשה הנמרצת הספיעה על בעלה ללכת לפסיכולוג, עליו המליץ עורך-הדין תמיר.

היך מסיים

נסוך על שפתיו של קוגלר. מה מסתיר החיוך: מבוכה נפשית? בחסון עצמי? בבתי-אחת קפץ מן האלמוניות של מדינת לנהגות, לזרקורי הר פירטוס של דמות מרכזית בדראמה לאומית. הוא נראה מוכן למערכה המשפטית הצפויה לו.

אשתו, מרגלית, דינמית ונבונה הרבה יותר מבעלה, נטלה את העניינים לידיה. האשה ילידת טריפולי, המצפה בקרוב לילדה הראשון, היא אשר סיכמה את הדברים עם תמיר. היא ידעה כי תוך חמש השנים האחרונות ניסה בעלה פעמיים להתאבד, חששה עונה לשלומה. כללי האתיקה המקצועית אסרו בפירושו על עורך-הדין לבוא בכגוע עם עד הצד שכנגד, ללא הסכמת היועץ המשפטי. על כן לא יכול היה תמיר לעשות דבר ישירות עם יצחק קוגלר, הכל נעשה באמצעות מרגלית. כמה משפטנים ראו גם בהתנהגות זו נושא לחיכוח, אך אין שום סעיף האוסר זאת מפורשות.

ברגע שהופיעה אצלו מרגלית קוגלר, ידע תמיר במה דברים אמורים. היה ברור גם, כי הודאה בעדות-שקר תסיים את המשפט בנובג סנסציוני גדול, לא תשאיר שום ספק גם בלב הספקנים המושבעים ביותר. הסניגור, שבראיון שנתן לאחר מכן השווה את הגנתו על אנשי קוממיות עם משפטים כמו משפט גרינולד-קסטנר ונשפט עמוס-בן-גוריון שורת המתנדבים, יכול היה לבקש החזרתו של קוגלר לדוכן העדים, לחקירה חוזרת. אולם זהו ההליך ארוך, שהיה אילי מסבך אנשים והושף דברים בלתי-רצויים. על כן יעץ לשלוח את קוגלר לפסיכולוג. הוא לא עשה זאת מתוך שאיפה מופשטת לריפוי הנפשי של קוגלר, ואין זה גם תפקידו של פרקליט. תפקידו, כסניגור-בשכר של הרב ואנשי כפרו, היה להשיג זיכוי שולחיו. זאת המחשבה שהדריכה אותו כאשר הרים את הסלפון וצילצל למכרו, הפסיכולוג הממשלתי בתל-אביב, ד"ר אברהם נדד.

איש המדע היה מוכן להיענות לפניית הפרקליט, אם כי הסביר שלפי כללי האתיקה הרפואית "גם אם יתחדה לפני שהעיד לשקר לא אעיד על כך, גם אם ישלחו אותי לכלא". כלומר: הוא לא יגלה לבית-משפט או לחוקרי המשטרה את תוכן וידויו של הפאצינט, אבל לפרקליט של הצד שכנגד, יהיה מוכן לגלות.

קוגלר הוסע לתל-אביב במכוניתו של ישראל שדמי, ובמשך יומיים שכב על ספת הפסיכולוג. הדוקטור לא ביקש אמנם להוציא ממנו וידוי, אלא רק ליישר את סיבוכיו הנפשיים במה שנוגע לערכים "שקר" ו"אמת". כתום הטיפול המזורז צילצל חזרה לתמיר: "קוגלר היה אצלי ודיבר... הוא זקוק להסיונות."

כלומר: צריך להבטיח שאם ימסור הודעה ששיקר בבית-המשפט, לא ייאלץ לשלם עבור כך ביוקר. וזה הרי בדיוק מה שהיבטח לקוגלר לפני שהסכים לנסוע לפסיכולוג. כצעד ראשון שלח תמיר את קוגלר אל ידו מימי האציל, עורך-הדין אליהו לנקין הירושלמי, שם מסר קוגלר הודעה ארוכה, בת 14 סעיפים, בה הצהיר כי שיקר בבית-המשפט. רק לאחר מכן פנה עם הפסיכולוג ליועץ המשפטי, שיבטל את המשפט. על פי הנחיות, הופיעו קוגלר ואשתו במשרדו של הדין, שם מסר הבעל הודעה נוספת על מתן עדות-שקר.

★ ★ ★

לחפות ולמשפט?

ביריעה הראשונה שהתפרסמה בהארץ על זיכויים של אנשי קוממיות, נאמו בפירושו כי תמיר נטל על עצמו להגן חינום על קוגלר, במשפט שהשופט הלוי ציחן (המשך בעמוד 18)